

Δεν είναι δυνατόν σε δέκα λεπτά να περιγράψει κανείς με λεπτομέρειες την εξωτερική πολιτική της περιόδου Σημίτη, που διήρκεσε πάνω από οκτώ χρόνια. Μόνο μία σκιαγράφιση μπορεί να κάνει κανείς, χωρίς να βγαίνουν όλα τα βήματα που απαιτήθηκαν, με τις αναπόφευκτες ψυχικές μεταπτώσεις που ακολούθησαν κάθε ένα από αυτά.

Οι προτεραιότητές της πάντως ήσαν η συστηματική προώθηση τριών στόχων:

- 1) Η επίλυση του Κυπριακού και η ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε.
- 2) Η εξομάλυνση των Ε/Τ σχέσεων, και
- 3) Η προώθηση της ενταξιακής πορείας των Βαλκανικών χωρών στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Πέραν των τριών αυτών προτεραιοτήτων, που είχαν αίσια εξέλιξη, θεωρώ εξίσου σημαντικό το ρόλο που έπαιξε επιτυχώς ο Σημίτης για τη διατήρηση της συνοχής της Δύσης στην κρίση που ξέσπασε το 2003 με την ανακοίνωση του δευτέρου πολέμου κατά του Ιράκ από τον Πρόεδρο Bush, όταν εγκαίρως στις 17 Φεβρουαρίου, με δική του ευθύνη συνεκάλεσε έκτακτο Ευρ. Συμβούλιο στις Βρυξέλλες και κατάφερε να πείσει τις δύο αλληλοσπαραζόμενες παρατάξεις να συμφωνήσουν σε κείμενο που τους παρουσίασε ως κοινή θέση, το οποίο κρατούσε ίσες αποστάσεις. Το κλίμα εκείνο το βράδυ ήταν εχθρικό και από τις δύο αντιμαχόμενες παρατάξεις που εθεωρούσαν τον Σημίτη ως υποστηρικτή των αντιπάλων τους. Με εξαιρετικούς χειρισμούς και με σοφά διατυπωμένο σχέδιο για μια Κοινή Θέση, κατάφερε σε δύο ώρες περίπου όχι μόνο να γεφυρώσει τις αντιθέσεις, αλλά και να αποσπάσει το θαυμασμό των 14 ομολόγων του που στο τέλος με ανακούφιση τον χειροκρότησαν.

ΚΥΠΡΟΣ

Ο Έλληνας Πρωθυπουργός μαζί με τον Πρόεδρο της Κύπρου Κληρίδη προώθησαν την επίλυση του Κυπριακού, χειριζόμενοι με σύνεση και ρεαλισμό τις διαπραγματεύσεις που άρχισαν επί των ημερών τους, μεταξύ των δύο Κοινοτήτων της Κύπρου στο πλαίσιο της προσπάθειας μεσολάβησης του Γεν. Γραμματέα των Ην. Εθνών Κ. Αννάν, γνωστού ως Σχεδίου Αννάν.

Όμως, ιδιαίτερες δυσκολίες εμφανίζονταν από ετών στην άλλη στρατηγική επιλογή να ενταχθεί η Κύπρος στην Ευρ. Ένωση.

Μετά την τουρκική εισβολή στη Μεγαλόνησο, το σύνολο των κρατών της Ένωσης, πλην της Ελλάδος, κατηγορηματικά ηρνείτο την παραμικρή κουβέντα για έστω την αρχή ενταξιακής πορείας της Κύπρου, πριν λυθεί το πολιτικό της πρόβλημα, όπως αποκαλούσαν το Κυπριακό, καθιστώντας την έτσι όμηρο της Τουρκίας.

Στο δύσκολο αυτό πεδίο, η κυβέρνηση κινήθηκε με ψυχραιμία, εκμεταλλεζόμενη τις διάφορες ευκαιρίες που παρουσιάζονταν σταδιακά στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής της Ε.Ε. Πρώτη ρωγμή στο απροσπέλαστο τείχος των ευρωπαίων «φίλων» μας ήταν η επιτυχία του αείμνηστου Κρανιδιώτη που εκινήθη παρασκηνιακά και πέτυχε να ανταλλάξει την ελληνική ψήφο για την υπογραφή της Τελωνειακής Ένωσης Ε.Ε.-Τουρκίας με τη Δήλωση στην Κοινή Θέση της Ε.Ε. κατά της υπογραφής της *«ότι η Ένωση δεσμεύεται για έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την Κύπρο»* (Μάρτιος 1975).

Πέραν του ότι δεν ετίθετο ημερομηνία, που άλλωστε εκείνη τη στιγμή δεν μπορούσε να τεθεί, οι φίλοι μας οι Ευρωπαίοι, για να έχουν

ήσυχη τη συνείδησή τους μας τόνιζαν στο παρασκήνιο, ότι έναρξη διαπραγματεύσεων δεν σημαίνει αναγκαστικά και ένταξη εντός του προβλεπτού μέλλοντος.

Παρά τις άοκνες προσπάθειές της η κυβέρνηση δεν μπορούσε να επιτύχει το επόμενο βήμα της ενάρξεως διαπραγματεύσεων, διότι το μπλοκ των 14 Κ-Μ παρέμενε αρνητικό άνευ προθέσεως καμίας υποχωρήσεως.

Τελικά φθάσαμε στο Ευρ. Συμβούλιο στο Ελσίνκι τον Δεκ. του 1999 όπου θα ελαμβάνοντο οι τελικές αποφάσεις για τη Διεύρυνση και την έναρξη των χωριστών διαπραγματεύσεων με όλες τις υποψήφιες χώρες, στο τέλος των οποίων θα γινόταν και η ένταξη όσων θα είχαν περάσει με προβιβάσιμο βαθμό τις εξετάσεις τους.

Επίσης θα εξετάζαν το αίτημα της Τουρκίας για να πάρει το χρίσμα της υποψήφιας χώρας, δηλαδή να επιβιβασθεί στο βαγόνι της Β' Θέσεως του ενταξιακού συρμού, κάτι που δεν κατάφερε στο Ευρ. Συμβούλιο του Λουξεμβούργου το 1997.

Μετά από μια άγονη προσπάθεια στο παρασκήνιο μεταπείσεως έστω ορισμένων εκ των εταίρων μας, το πρωί της 10^{ης} Δεκεμβρίου, ο Σημίτης έστειλε μέσω της Φιλανδικής Προεδρίας Σχέδιο Συμπερασμάτων προς όλες τις λοιπές Αντιπροσωπείες βάσει του οποίου η Κύπρος θα άρχιζε ενταξιακές διαπραγματεύσεις μαζί με τις υπόλοιπες χώρες και θα εντάσσεται κανονικά στην Ε.Ε., εφόσον πληρούσε τις κοινές προϋποθέσεις, **ασχέτως αν είχε λυθεί ή όχι το πολιτικό πρόβλημα, εάν για την μη επίλυση δεν ευθύνετο η Ε/Κ πλευρά.** Σε περίπτωση που το κείμενο της Ελλάδος δεν γινόταν δεκτό, θα ευρίσκετο στη δυσάρεστη θέση να αρνηθεί να υπερψηφίσει την έναρξη της διαδικασίας για τη νέα Διεύρυνση, η οποία εχρειάζετο ομοφωνία.

Δεν επρόκειτο περί απονενοημένου διαβήματος. Ο Πρωθυπουργός ζύγισε σωστά τα διακυβευόμενα συμφέροντα όλων των Κ-Μ με τη βεβαιότητα ότι θα έκαναν πίσω, δεχόμενα το δίκαιο αίτημα της Ελλάδος και της Κύπρου. Έτσι και έγινε, αν και μετά το τέλος της συνεδριάσεως δεν έλειψαν παρασκηνιακές ενέργειες των λεγομένων τριών μεγάλων, με τελείως αντιθεσμικό τρόπο, να αντιστρέψουν την απόφαση την οποία προ ολίγου είχαν πάρει ομαδικά μέσα στην αίθουσα του Συμβουλίου. Ο Έλληνας Πρωθυπουργός τους σταμάτησε με την απειλή ότι θα αποσύρει την υποστήριξη του για τη Διεύρυνση αν δεν σταματήσουν αμέσως τις ραδιουργίες τους.

Τον Δεκέμβριο του 2002, στο Ευρ. Συμβούλιο στην Κοπεγχάγη, δεν εμφανίστηκε ο Τ/Κ ηγέτης Ντενκτάς σε μια τελευταία προσπάθεια Βρετανών και άλλων να «φορτώσουν», έστω και μερικώς, την ευθύνη της μη επίλυσης του Κυπριακού και στους Ε/Κ. Η μη παρουσία του Ντενκτάς οφείλετο στην συνετή μέχρι τότε θέση του Προέδρου Κληρίδη, με τη στήριξη του Σημίτη, στις διακοινοτικές διαπραγματεύσεις στη Νέα Υόρκη, που δεν του άφηναν περιθώρια να διαστρεβλώσει τα πράγματα, όπως έκανε στο παρελθόν.

Έτσι, τον Απρίλιο του 2003, επί ελληνικής Προεδρίας, η Κύπρος υπέγραψε, μαζί με τις άλλες 9 χώρες, την πράξη προσχώρησης στην Ε.Ε., στην Αθήνα, και εντάχθηκε σε αυτήν την 1^η Μαΐου του 2004.

ΤΟΥΡΚΙΑ

Μετά τον πρώτο θρίαμβο για την Κύπρο, έμενε ακόμη το αγκάθι της Τουρκίας και η επίλυση των Ε/Τ διαφορών. Εδώ εμμέσως πλην σαφώς ετίθετο θέμα για τη χορήγηση ή όχι καθεστώτος υποψήφιας χώρας στην Τουρκία.

Σχετικά εύκολα υπήρξε συμφωνία στη γενική παράγραφο (υπ' αριθμ. 4) των Συμπερασμάτων στο Ελσίνκι που αφορούσε όλες τις χώρες της Διεύρυνσης και όχι μόνο την Τουρκία. Στην παράγραφο 4 λοιπόν αναφέρεται ότι όπου υπάρχουν εκκρεμείς συνοριακές διαφορές και **άλλα συναφή θέματα**, θα πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες για την επίλυσή τους, άλλως θα πρέπει να έλθει η διαφορά ενώπιον του Διεθνούς Δικαστηρίου εντός ευλόγου χρονικού διαστήματος. Μέχρι δε το τέλος του 2004 το Συμβούλιο της Ε.Ε. θα επανεξετάσει την κατάσταση ως προς κάθε εκκρεμή διαφορά, ιδίως ως προς τις επιπτώσεις της στην ενταξιακή διαδικασία.

Τέτοια προσπάθεια επίλυσης των Ε/Τ διαφορών άρχισε η κυβέρνηση Σημίτη με αρκετές ελπίδες συνεννόησης με την Τουρκία, με τις διερευνητικές συνομιλίες για την οριοθέτηση των θαλασσιών ζωνών, μεταξύ των Γενικών Γραμματέων των δύο ΥΠΕΞ, που άρχισε τον Απρίλιο του 2002.

Μετά όμως τις εκλογές του 2003 στην Κύπρο και του 2004 στην Ελλάδα, οι δύο νέες κυβερνήσεις άλλαξαν την πολιτική των χωρών τους. Στην Κύπρο ο Πρόεδρος Τάσος Παπαδόπουλος εσκεμμένα οδήγησε το Σχέδιο Αννάν στο αποτυχημένο δημοψήφισμα, η δε ελληνική κυβέρνηση δεν κατέβαλε σοβαρές προσπάθειες για τη συνέχιση των διακυβερνητικών επαφών, με συνέπεια αυτές να εκφυλισθούν και

ουσιαστικά να τεθούν εκτός μάχης στο Ευρ. Συμβούλιο των Βρυξελλών τον Δεκ. του 2004.

ΒΑΛΚΑΝΙΑ

Εξ αρχής της θητείας της η Κυβέρνηση Σημίτη, σε συνεργασία με όλες τις Βαλκανικές χώρες, υπεστήριξε με σθένος την πορεία τους προς την Ε.Ε., ιδίως όμως με την ανάληψη της Προεδρίας της Ε.Ε. κατά το Α' εξάμηνο του 2003, επιτάχυνε τους ρυθμούς προόδου των εργασιών σε όλα τα επίπεδα, ώστε στο Ευρ. Συμβούλιο στη Χαλκιδική (19-20 Ιουνίου 2003), στα Συμπεράσματά του να εκφράζεται η πρόβλεψη ότι η Ρουμανία και η Βουλγαρία θα ολοκληρώσουν τις ενταξιακές τους διαπραγματεύσεις εντός του 2004 και εξεφράζετο η ελπίδα ότι θα ενταχθούν στην Ε.Ε. το 2007.

Για τα Δυτικά Βαλκάνια, το Ευρ. Συμβούλιο υιοθέτησε τα Συμπεράσματα του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων της 16^{ης} Ιουνίου και τη συνημμένη σε αυτά «Agenda της Θεσσαλονίκης» για την ταχύτερη ολοκλήρωση των οδικών χαρτών καθεμιάς εκ των χωρών αυτών.

Επίσης, την 21^η Ιουνίου, την επομένη του Ευρ. Συμβουλίου, έλαβε χώρα στη Χαλκιδική Πανηγυρική Συνάντηση των Επικεφαλής της Ε.Ε. με όλους τους ομολόγους τους από τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων που τους γέμισε αισιοδοξία. Βέβαια αυτή η σοβαρή ώθηση προς τα εμπρός, ανεκόπη αργότερα για τις περισσότερες χώρες λόγω των προβλημάτων που ανέκυψαν εν τω μεταξύ.-